

Brüssel, 29.5.2013
COM(2013) 365 final

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS,

milles käsitletakse Leedu 2013. aasta riiklikku reformikava

ja esitatakse nõukogu arvamus Leedu lähenemisprogrammi (2012–2016) kohta

{SWD(2013) 365 final}

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS,

milles käsitletakse Leedu 2013. aasta riiklikku reformikava

ja esitatakse nõukogu arvamus Leedu lähenemisprogrammi (2012–2016) kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta,¹ eriti selle artikli 9 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi²,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone³,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

olles konsulteerinud majandus- ja rahanduskomiteega

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Ülemkogu kiitis 26. märtsil 2010 heaks komisjoni ettepaneku käivitada uus majanduskasvu ja tööhõive strateegia „Euroopa 2020”, mis põhineb majanduspoliitika tõhustatud koordineerimisel ning keskendub esmatähtsatele valdkondadele, kus on vaja võtta meetmeid Euroopa jätkusuutliku majanduskasvu ja konkurentsivõime suurendamiseks.
- (2) Nõukogu võttis 13. juulil 2010 komisjoni ettepanekute põhjal vastu soovitusel liikmesriikide ja liidu majanduspoliitika üldsuuniste kohta ajavahemikuks 2010–2014 ning 21. oktoobril 2010 otsuse liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta;⁴ mõlemat dokumenti koos nimetatakse koondsuunisteks. Liikmesriike kutsuti üles võtma koondsuuniseid arvesse oma majandus- ja tööhõivepoliitikas.
- (3) 29. juunil 2012 võtsid riigipead ja valitsusjuhid vastu majanduskasvu ja töökohtade loomise kokkuleppe, millega loodi sidus tegevusraamistik liikmesriikide, ELi ja euroala tasandil, kasutades selleks kõiki võimalikke hoobasid, vahendeid ja poliitikasuundi. Nad otsustasid, milliseid meetmeid võtta liikmesriikide tasandil, eelkõige väljendades täielikku pühendumust strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamisele ja riigipõhiste soovitude rakendamisele.

¹ EÜT L 209, 2.8.1997, lk 1.

² COM(2013) 365 final.

³ P7_TA(2013)0052 ja P7_TA(2013)0053.

⁴ 2013/208/EL, 22. aprill 2013.

- (4) 6. juulil 2012 võttis nõukogu vastu soovitusel Leedu 2011. aasta riikliku reformikava kohta ja esitas arvamuse Leedu ajakohastatud lähenemisprogrammi (2012–2015) kohta.
- (5) 28. novembril 2012 võttis komisjon vastu iga-aastase majanduskasvu analüüsi⁵ ning see sündmus märkis 2013. aasta majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta algust. Samuti 28. novembril 2012 võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 põhjal vastu häiremehhanismi aruande⁶, milles liikmesriikide hulgas, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida, ei nimetatud Leedut.
- (6) Euroopa Ülemkogu kiitis 14. märtsil 2013 heaks finantsstabiilsuse tagamise ja eelarve konsolideerimise prioriteedid ning majanduskasvu hoogustamise meetmed. Ülemkogu toonitas vajadust saavutada diferentseeritud ja majanduskasvu soodustav eelarve konsolideerimine, taastada tavapärase majandusele laenu andmise tingimused, edendada majanduskasvu ja konkurentsivõimet, tegelda töötuse probleemiga ja majanduskriisi sotsiaalsete tagajärgedega ning moderniseerida avalikku haldust.
- (7) 9. aprillil 2013 esitas Leedu oma ajakohastatud 2012. aasta riikliku reformikava ning 26. aprillil 2013 oma lähenemisprogrammi aastateks 2013–2016. Selleks et võtta arvesse nende kahe programmi omavahelisi seoseid, hinnati neid ühel ja samal ajal.
- (8) Lähtudes 2013. aasta lähenemisprogrammile määruse (EÜ) nr 1466/97 alusel antud hinnangust, on nõukogu seisukohal, et programmi eelarveprognooside aluseks olev makromajanduslik stsenaarium on usutav ja üldjoontes kooskõlas komisjoni kevadises prognoosis esitatud hinnanguga. Alates 2009. aastast toimunud eelarve ulatusliku konsolideerimise tulemusena on valitsemissektori eelarvepuudujääk aastaks 2012 vähenenud 3,2 %-ni SKP-st, mida peetakse piisavaks, et tühistada ülemäärase eelarvepuudujäägi otsus, võttes arvesse süsteemse pensionireformi kulusid. Eelarvepuudujäägi vähenemine põhines mingil määral ka stabiilsel majanduskasvul ja kulutuste ajutisel külmutamisel. Programmis on keskpika perioodi eesmärk muudetud +0,5 protsendilt -1,0 protsendile, kuid see on siiski vastavuses stabiilsuse ja kasvu pakti eesmärkidega. Programmis visandatud eelarvestrateegias seatakse sihiks täita keskpika perioodi eesmärk aastaks 2016. Lähtudes (ümberarvutatud) struktuurset eelarvepositsioonist, on iga-aastane liikumine keskpika perioodi eesmärgi täitmise poole, mida väljendatakse struktuurse positsiooni seisukohast, üle 0,5 % SKPst. Programmiperioodi kulutuste sihttasel järgitakse. Kohanduste tegemisel on raskuspunkt jäänud mõnevõrra perioodi algupoolde ja peamiselt tuginetakse kulutuste piiramisele, kuid ainult osaliselt toetavad seda konkreetsed meetmed, sealhulgas ühekordsed meetmed, mis on vahel täpsustamata. Komisjoni prognoosi kohaselt on struktuurikohandus aastatel 2013 ja 2014 vastavalt 0,3 ja 0,0 SKP-st ning jääb seega allapoole nõutavat taset, mis on 0,5 % SKP-st. See seab kahtluse alla programmi tulemuslikkuse kohandamise alal. Täiendavaid konsolideerimismeetmeid ei ole seni veel kindlaks määratud ning kaaluda tuleks struktuurseid reforme, sealhulgas üleminekut tulupõhistele meetmetele. Valitsemissektori võlatase on alla 60 % SKP-st: 2012. aastal oli see 40,7 % ja peaks programmiperioodi kestel mõnevõrra vähenema. Kui lähenemisprogrammis on prognoositud, et võlatase väheneb 2013. aastal 39,7 %-ni ja 2016. aastaks koguni 34,5 %-ni, siis komisjoni prognooside kohaselt peaks see 2013. aastal langema 40,1 %-ni SKP-st ning 2014. aastal 39,4 %-ni. Need erinevused on tingitud eelkõige sellest, et lähenemisprogrammis on eeldatud madalamat eelarvepuudujääki.

⁵ COM(2012) 750 final.

⁶ COM(2012) 751 final.

- (9) Ehkki Leedu olukord seoses eelarvepuudujäägiga on aastate jooksul paranenud, puudub tal endiselt ebasoodsatele majandusšokkidele reageerimiseks piisav eelarvepoliitiline manööverdamisruum. Siiski on ruumi muuta maksusüsteemi vähem moonutusi põhjustavaks ja suurendada maksukuulekust. Leedus on jätkuvalt ELi kõige madalam maksude suhe SKPsse ja konsolideerimine on keskendunud peamiselt kulude poolele. On veel ruumi, et otsida täiendavaid maksutulu allikaid, mis kahjustavad majanduskasvu kõige vähem, näiteks keskkonnamaksud ja korduvad kinnisvaramaksud. Ehkki Leedu on astunud samme, et suurendada korduvatelt omandimaksudelt laekuvaid tulusid, paistab siiski, et selles valdkonnas võiks rohkem ära teha. Leedu keskkonnamaksudest saadavad tulud on vähenemas ja olid 2011. aastal ELis eelviimasel kohal, mis oli muu hulgas tingitud ELi kõige madalamast transpordimaksude tasemest. See ei soosi Leedu majanduse suure energiamahukuse vähendamist. Samal ajal tuleks eelarve konsolideerimisel käsitada prioriteetsena majanduskasvu soodustavaid kulutusi, näiteks teadus- ja hariduskulutusi. Eelarveraamistikku tugevdavate seaduste rakendamine on edasi lükkunud. Leedu eelarveraamistik ei ole suure majanduskasvu aastatel suutnud vältida protsüklilist eelarvepoliitikat ning reeglid ei ole piisavalt siduvad. On vaja parandada eelarvemenetluse järelevalvet, aruandekohustust ja eelarve täitmist ning muuta keskpika perioodi raamistik siduvamaks.
- (10) Demograafiline areng paneb Leedu eelarve pikaajalise jätkusuutlikkuse proovile. Seetõttu on endiselt oluline laiaulatuslik pensionireform, mis seab sihiks niihästi pensionide jätkusuutlikkuse kui ka piisavuse. Pensionide piisavus on probleem ning eakam osa rahvastikust on suures vaesuse ja tõrjutuse riskis. 2012. aasta pensionikogumissüsteemi reform soodustab teise samba pensioni kogumist riigieelarvest antavate rahaliste stiimulitega. Reformiga on ühtlasi kehtestatud võimalus loobuda üleminekuperioodi jooksul erapensioni kogumisest ja pöörduda tagasi riiklikku sotsiaalkindlustusfondi, samuti pensioniea järkjärguline tõstmine. Reform jõustub 1. jaanuaril 2014. Need on olulised, ent üksikud sammud õiges suunas, vaja on aga suuremaid muudatusi, eelkõige esimeses pensionisambas. Lisaks on vaja meetmeid, mis edendavad eakate töötajate tööalast konkurentsivõimet ja eakate vajadustele kohandatud töökeskkonda.
- (11) Võitlus tööpuudusega ja madal tööturul osalemise määr on jätkuvalt olulised lahendamist vajavad probleemid. Kõrge töötuse määr on seadnud löögi alla eelkõige noored ja lihttöölised. Tööturu nõudmiste ja töötajate ametioskuste lahknevus tuli eriti teravalt esile kriisi ajal ja on üha süvenev probleem, mis viitab haridus- ja tööturupoliitika struktuursetele puudustele. Sellest tulenevat kvalifitseeritud tööjõu puudust süvendas veelgi suur väljaränne. Seega on vaja täiendavaid meetmeid, et parandada tööjõuturu paindlikkust ja suurendada tööturul osalemist, eriti noorte, lihttööliste ja eakamate töötajate hulgas. Üldine aktiivsete tööturumeetmetega hõlmatus ja rahaeraldised iga üksikmeetme kohta on endiselt ebapiisavad ning madala kvalifikatsiooniga töötajatele ja pikaajalistele töötutele mõeldud meetmed on halvasti suunatud. Tööõiguse põhjalik läbivaatamine ja sotsiaalpartnerite kaasamine sellesse protsessi võiks aidata leida tarbetuid kitsendusi ja haldustakistusi, mis mõjutavad paindlikke lepingulisi suhteid, vallandamiseeskirju ja paindlikku tööajakorraldust. Et tagada parem üleminek hariduse omandamiselt tööturule, võiks õpipoisiõppe ja internatuuri muuta atraktiivsemaks.
- (12) Vaesus ja sotsiaalne tõrjutus on endiselt murettekitavalt suur. Eelkõige tekitab meelehärmi laste vaesuse kasv. 2012. aastal alustati rahalise sotsiaalabi reformi meetmeid, mille eesmärk on suurendada töötamisstiimuleid (pikaajalistele töötutele

suunatud töötajatoetused, mitteaktiivsete tööaliste isikute sotsiaaltoetuste järkjärguline vähendamine) ja vähendada vaesust. Viies omavalitsuses toimunud katseprojekt andis muljet avaldavaid tulemusi kulude kokkuhoiu alal ja võimaldas abi paremini sihtgruppidele suunata. Nüüd on vaja luua järelevalvesüsteem, et hinnata selle tõhusust ja mõju vaesuse ja tõrjutuse vastu võitlemisel. Reform tuleks siduda ka aktiveerimismeetmetega, mis suurendavad tööturul osalemist, eelkõige pikaajaliste sotsiaaltoetuse saajate hulgas. Vaesuse vähendamiseks võetud meetmed hõlmavad sotsiaaltoetuste laiemat katvust ja uut toetussumma arvutamise meetodit. Lisaks tõsteti 1. jaanuarist 2013 miinimumpalka 18 %, mis võib aidata vähendada tööturult eemalejäämise lõksu ja palgavaesust. Ent need meetmed paistavad olevat ebapiisavad, arvestades probleemi suurust, mingit terviklikku strateegiat või tegevuskava vaesuse vastu võitlemiseks aga pole.

- (13) Alates 2010. aastast on valitsus läbi viinud riigi omanduses olevate ettevõtete ulatuslikku reformi. Reform on asjakohane ja tõsiselt võetav ning hõlmab nii seadusandlikke kui ka organisatoorseid muudatusi. Reformi regulatiivsed aspektid on kehtestatud ja saavutatud on ulatuslik aruandlusnõuete täitmine. Nüüd seisab ees ülesanne vältida huvide konflikte regulatiivsete ja mitteregulatiivsete ülesannete vahel ning teha vahet riigi omanduses olevate ettevõtete äritegevuse ja mitteärilise tegevuse vahel. Kui reform on täies ulatuses rakendunud, võib see aidata suurendada konkurentsivõimet ja majanduskasvu. Seega on täitmise järelevalve otsustava tähtsusega.
- (14) Elektri- ja gaasiühendused naabritega on endiselt vähearenenud. Selle tulemusena on konkurents energiasektoris väga piiratud ja energiahinnad kõrged. Lisaks on energiatõhusus jätkuvalt probleem. Ka hoonete renoveerimise alal on edenemine olnud loid, sealhulgas JESSICA haldusfondi raames tehtud investeeringute osas, ning eravalduses olevate elamute renoveerimise alal on endiselt suuri probleeme.
- (15) Komisjon on Euroopa poolaasta raames põhjalikult hinnanud Leedu majanduspoliitikat. Hinnatud on lähenemisprogrammi ja riiklikku reformikava. Hindamisel on arvesse võetud nende dokumentide asjakohasust Leedu eelarve- ja sotsiaal-majanduspoliitika jätkusuutlikkuse seisukohast, aga ka nende vastavust ELi eeskirjadele ja juhistele, pidades silmas vajadust tugevdada Euroopa Liidu üldist majandusjuhtimist, lisades tulevastesse riiklikesse otsustesse ELi tasandi panuse. Euroopa poolaasta raames koostatud komisjoni soovitused kajastuvad allpool esitatud soovitustes 1–6.
- (16) Võttes arvesse kõnealust hindamist, on nõukogu Leedu lähenemisprogrammiga tutvunud ja tema arvamus⁷ selle kohta kajastub eelkõige soovituses 1,

SOOVITAB Leedul võtta ajavahemikus 2013–2014 järgmisi meetmeid:

- 1. Tagada majanduskasvu soodustav eelarve konsolideerimine ja rakendada planeeritud eelarvestrateegia, tehes pingutusi struktuuriliste kohanduste nimel, mis võimaldavad Leedul täita keskpika perioodi eesmärk. Seada prioriteediks majanduskasvu soosivad kulutused. Tugevdada eelarveraamistikku, eelkõige kehtestades keskpika perioodi eelarveraamistikus kulude ülemmäärad, mis on siduvad ja mille täitmist jälgitakse. Vaadata läbi maksusüsteem ja kaaluda selliste maksude tõstmist, mis kahjustavad majanduskasvu kõige vähem, näiteks korduvad omandimaksud ja keskkonnamaksud, sealhulgas kehtestada automaks, jätkates samal ajal maksukuulekuse parandamist.

⁷

Vastavalt nõukogu määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 9 lõikele 2.

2. Võtta vastu ja rakendada õigusaktid pensionisüsteemi laiaulatusliku reformi jaoks. Viia seadusjärgne pensioniiga vastavusse oodatava elueaga, piirata enneaegset pensionile jäämist, kehtestada selged eeskirjad pensionide indekseerimise kohta ja edendada täiendavate kogumispensioniskeemide kasutamist, tagades samas käimasolevate reformide elluviimise. Kindlustada pensionireformi meetmetega, mis suurendavad eakate töötajate tööalast konkurentsivõimet.
3. Lahendada suure töötuse probleem madala kvalifikatsiooniga töötajate ja pikaajaliste töötute puhul, suunates vahendeid aktiivsetesse tööturumeetmetesse ning parandades samas nende katvust ja tõhusust. Parandada noorte tööalast konkurentsivõimet, näiteks nn noortegarantii abil, suurendada õpipoisiõppe kavade rakendamist ja tulemuslikkust ning lahendada tööturu nõudluse ja töötajate oskuste püsiva mittevastavuse probleem. Vaadata üle tööõigusaktide sobivus seoses paindlike lepingusuhete, vallandamiseeskirjade ja paindliku tööajakorraldusega ning konsulteerida seejuures sotsiaalpartneritega.
4. Rakendada konkreetseid sihtmeetmeid, et vähendada vaesust ja sotsiaalset tõrjutust. Tugevdada seost rahalise sotsiaalabi reformi ja aktiveerimismeetmete vahel.
5. Viia lõpule riigi omandis olevate ettevõtete reform, eelkõige selleks, et tagada omandisuhete ja reguleerimisega seotud funktsioonide eraldatus, ning jälgida tähelepanelikult reforminõuetele täitmist.
6. Tugevdada hoonete energiatõhususe parandamise meetmeid, sealhulgas kõrvaldada motivatsiooni pärssivad tegurid ja rakendada kiiresti valdusfond. Hoogustada energiavõrkude omavahelist konkurentsi, parandades nii elektri- kui ka gaasiühendusi teiste liikmesriikidega.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*